ХОЛОДНОЯРСЬКИЙ "ХРЕСТ ВОЛІ" - НА ЧЕСТЬ КОЗАЦЬКОЇ І ВІЙСЬКОВОЇ СЛАВИ 2

ПОЛЕГЛІ НА СХОДІ ЧИГИРИНЦІ НЕ ЗГАНЬБИЛИ ПАМ'ЯТЬ ПРЕДКІВ-КОЗАКІВ... 4

ЧИГИРИНЩИНА В ЧАСИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 7

Козацький край

№6 (97)
23 червня 2017 р.

ЧИГИРИНЩИНА • СПЕЦВИПУСК

ЧИГИРИНЩИНА: ЖИТТЯ У БОРОТЬБІ ЗА ВОЛЮ

СПРАВУ КОЗАКІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО І ПОВСТАНЦІВ ХОЛОДНОГО ЯРУ ПРОДОВЖУЮТЬ СУЧАСНІ ЧИГИРИНЦІ...

Малюнок Артура ОРЛЬОНОВА, колаж Інни ДАНІЛЕЙЧЕНКО

Володимир Клименко, голова Чигиринської РДА

ЧИГИРИНЩИНІ Є КИМ ГОРДИТИСЯ!

Наприкінці 2016 року в Україні відбулася подія, не менш значима для «силовиків» усього світу, аніж «Євробачення» - для співаків, хоча VII чемпіонат світу з багатоборства між особистими охоронцями з певних причин афішувався значно менше від «Євробачення»…

Чемпіонат «Бодігард-2016» Київ приймав після перемоги української збірної у 2015 році на чемпіонаті в Болгарії. А заслуга в тому – чигиринця! І саме він, уродженець Чигиринщини (с.Новоселиця) Василь Вакуленко став головним суддею «Бодігарду» на чемпіонаті світу в Києві. 18 команд елітних сек'юріті дослухалися до його думки - на рішення чигиринця чекали супербійці з Польщі, Білорусі, Болгарії, Молдови, Грузії, Румунії… За змаганнями спостерігали почесні гості зі спецслужб і морської піхоти США – у нинішньому, 2017 році вони приєднаються до змагань.

У чому ж секрет того, що саме чигиринець – головний суддя чемпіонату світу? Василь Вакуленко керував особистою охороною першого президента України Леоніда Кравчука та охороною VIP-персон з числа іноземних гостей, навчався у США і Великобританії, виконував спеціальні завдання Української держави в 34 країнах світу і довів, що він – один з найкращих у світі по вмінню зберегти життя керівників державного рівня…

Насправді, чигиринців дуже багато серед відомих людей минулого і сьогодення. Міжпарламентськими зв'язками з рядом країн Європи займається депутат Верховної Ради Світлана Войцеховська родом з Чигирина. А у німецькому Саарбюккені біофізичний науково-дослідний інститут носить ім'я чигиринця Бориса Раєвського, який був видатним німецьким вченим і ректором університету у Франкфурті. Ректор Київського інституту театрального мистецтва Іван Чабаненко, Генеральний директор НІКЗ «Переяслав» Михайло Сікорський, академік і ректор Харківського інституту радіоелектроніки Володимир Рвачов теж були родом з Чигирина, публіцист і театрознавець Микола Базилевський – з Суботова, заслужений майстер художньої творчості, славетний гончар Яків Брюховецький– з Головківки, поет, автор гімну міста Кривий Ріг Василь Коваленко – з Галаганівки, Герой Радянського Союзу, підполковник Михайло Дейнеженко – з Розсошинців, письменник Розстріляного Відродження Віталій Чигирин – з Боровиці …

Доктором фізико-математичних наук, професором і викладачем двох найпрестижніших столичних вишів,Національного університету імені Тараса Шевченка та Києво-Могилянської академії, став Василь Копань із Трушівців, а професор і доктор економічних наук Анатолій Задоя був ректором Дніпропетровського університету економіки та права, професором Жешувського політехнічного університету, а зараз працює на посаді професора Вищої школи бізнесу в Польщі…

Всіх не згадати зразу – так само, як у минулому. бо від часів Богдана Хмельницького і Максима Залізняка наш край славиться героями. Недарма у часі Української революції 1917-21 рр один з полків УНР був названий на честь Хмельницького, а інший – на честь Залізняка. А вже в часи УПА на Західній Україні один з підрозділів назвали «Холодний Яр», а псевдо на честь героїв-холодноярців були масово поширені серед новітніх повстанців…

Чигиринщині є ким гордитися - і сьогоднішній спецвипуск «Козацького краю» тому підтвердженням. Знайте нашу історію і примножуйте її славу! СЛАВА УКРАЇНІ!

У ХОЛОДНОМУ ЯРУ ПОСТАНЕ «ХРЕСТ ВОЛІ» НА ЧЕСТЬ КОЗАЦЬКОЇ І ВІЙСЬКОВОЇ СЛАВИ

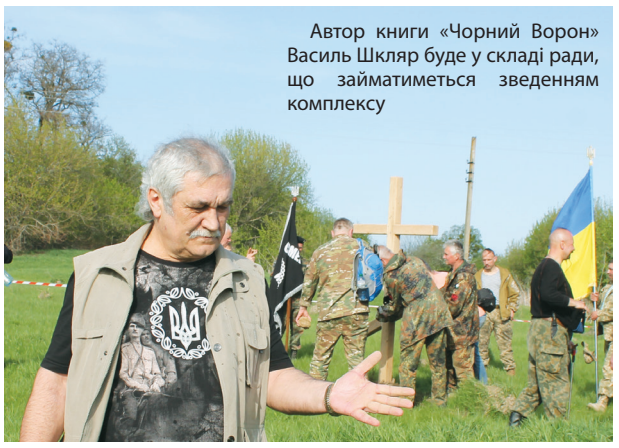

Автор книги «Чорний Ворон» Василь Шкляр буде у складі ради, що займатиметься зведенням комплексу

Під час нещодавніх Холодноярських вшанувань дубовий хрест і місце під курган з Меморіальним комплексом «Хрест Волі» на честь Козацької і Військової Слави на горі поблизу хутора Буда в Холодному Яру освятили владика Черкаський і Чигиринський Іоан та четверо священиків, а козаки і воїни-атовці з усіх куточків України (був і видатний письменник сучасності, прозваний "батьком українського бестселера" Василь Шкляр з дружиною) насипали перші пригоршні землі…

Ініціатива отамана Вільного козацтва Холодного Яру Олега Островського знайшла відгук у багатьох – незалежно від того, до яких козацьких формувань і армійських та добровольчих підрозділів належать українці, а в одній і тій же "тачанці"-Ніссані" на горі, де закладався курган, можна було бачити екіпаж з "Айдару", "Азову" і Армії Ярош…

У промовах до зібрання і владика Іоанн, і Олег Островський підкреслювали необхідність єднання українців перед лицем спільного ворога – у цьому, власне, і символізм кургану, який протягом найближчих п'яти років має постати на горі з хрестом на вершині. Хрест матиме висоту понад 70 метрів, а в підніжжі буде Меморіальний комплекс - пропозиції щодо того, яким йому бути, мають надати професійні архітектори.

Пропозиції для участі усіх бажаючих в проекті буде озвучено вже у липні 2017 року.

Ярослав ЗВЕНИГОРА

Біля освяченого хреста перші пригоршні землі до кургану на місці майбутнього Меморіального комплексу насипали сучасні воїни та інші учасник Холодноярських вшанувань.

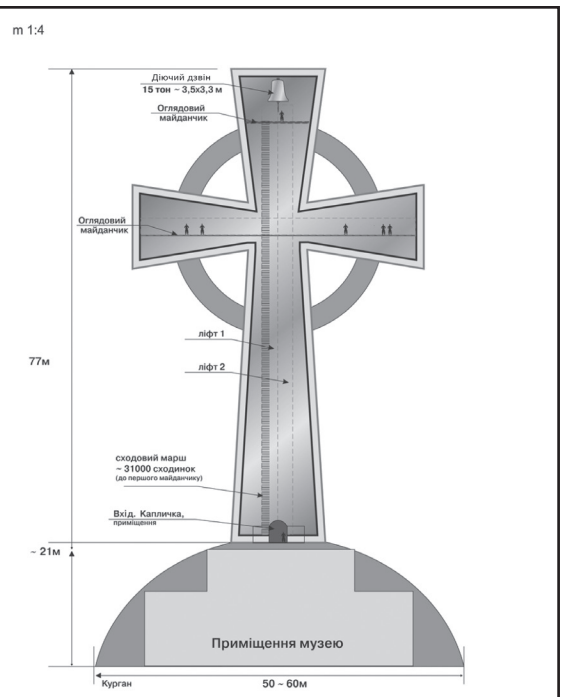

Один з попередній ескізів Меморіального комплексу. Заявки з власними пропозиціями від архітекторів, скульпторів, художників, науковців та всіх бажаючих приймаються на адресу «Козацького краю»: cossack_land@i.ua

ВІЙСЬКОВЕ СУДНО «ЧИГИРИН» ЗУСТРІЧАТИМУТЬ РУМУНІЯ Й БОЛГАРІЯ

Судно, що носить ім'я давньої козацької столиці, з курсантами на борту має відвідати дружні країни Європи після 17 років простою у ремонтних доках.

У 2014 році учбовий катер ВМС "Чигирин" навіть устиг потрапити у російський полон. Але зараз над катером знову майорить прапор українських ВМС - відновлене судно готове до виконання завдань.

Судноремонтники чаклували над катером майже три місяці: повністю замінили паливну систему, двигун, радіостанції та відновили побутову частину. Реконструкція коштувала понад 3,5 млн. грн - це подарунок ВМС до їхнього 25-річчя. Тепер "Чигирин" знов в строю. Його головне призначення - відпрацювання навичок майбутніх флотських офіцерів – курсантів та ліцеїстів.

Перші 28 курсантів, яких днями посвятили у моряки, вирушать на "Чигирині" у закордонне відрядження до портів Румунії та Болгарії

ХОЛОДНОЯРСЬКИЙ ХРАМ ПЕТРА КАЛНИШЕВСЬКОГО: ВІРА В БОГА І МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ...

Все життя – і тоді, коли Калнишевський Петро Іванович був простим козаком, і тоді коли встановив своєрідний рекорд по часу перебування на виборній посаді кошового Січі, Калнишевський був грозою ворогів Христової віри. Але проти єдиновірців з Московщини, коли ті на початку червня 1775 року обступили військом Запорозьку Січ, сивочубий кошовий не захотів підняти зброю…

Загарбники не оцінили козацьке благородство. За царським велінням Січ було зруйновано: грабуючи припаси, казну й архіви, не пощадили і козацьку церкву. Самого ж кошового указом цариці Катерини заслано було до Соловецького монастиря, де він пробув від 1776 по 1803 рік: 25 років в'язнем без права переписки і спілкування з людьми – у тісному кам'яному мішку монастирського каземату, а ще два роки – ченцем, добровільно відмовившись від мирського життя після «височайшого помилування».

Весь час ув'язнення він ревно молився Богові – двічі на рік відвідуючи під конвоєм монастирську церкву, а решту днів – у своїй похмурій камері. Кошовому щоденно виділявся 1 карбованець «порційних грошей». Ретельно відкладаючи їх, він придбав для монастиря коштовно оздоблене Євангеліє за 2435 карбованців.

Козак, який послужив Вірі спочатку шаблею й булавою, а потім – молитвамиченця, помер на 113 році життя і похований на монастирській землі холодного острова посеред Білого моря – такого далекого від козацького острова Хортиця на Дніпрі…

2008 року, у 1020-у річницю Хрещення Київської Русі-України Помісний Собор Української Православної Церкви Київського Патріархату благословив приєднати праведного Петра Багатостраждального (Калнишевського) до лику святих.

Невдовзі «Вільне козацтво Холодного Яру», очолюване Олегом Островським, виступає з ініціативою побудови першої в Україні церкви Петра Калнишевського у самому серці Холодного Яру. 14 червня 2009 року Митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан освятив хрест та місце під побудову храму. Високопреосвященнішому архиєрею співслужило духовенство Чигиринського благочиння УПЦ КП.

Місце для храму в Холодному Яру – знакове для історії українського козацтва. Загальновизнана істина: жодна інша місцевість не може зрівнятися з Холодним Яром за кількістю вагомих історичних подій, які відбулися під шатами багатовікових дубів урочища.

В часи Запорозької Січі Холодний Яр і Чорний ліс були своєрідним пересильним пунктом «прикордонної зони» на межі земель Запорозького Війська. Чумацьким шляхом ходили валки з крамом, зброєю, сіллю та іншими продуктами, забезпечуючи Січ всим необхідним. Хто втікав від поневолювачів і прагнув стати козаками, міг вважати себе вільним, як тільки діставався Холодного Яру – звідси була пряма й безпечна дорога на Хортицю.

Через ці ж «Ворота Волі» загони гетьмана нереєстрових козаків Павлюка 1637 року розпочали визвольний похід проти польської шляхти. На виступ їх благословляли у Буді служителі Мотриного монастиря. А військовим писарем повстанців був Богдан Хмельницький, майбутній сотник Чигиринський, а потім – найславетніший український гетьман. Дослідники не виключають можливості того, що саме в Холодному Яру і восени 1647 року відбулася таємна нарада Хмельницького та його спільників перед тим, як вони вирушили на Запорозьку Січ за допомогою, починаючи найпотужнішу Визвольну війну – війну за волю, яка струснула всю тогочасну Європу.

В часи розквіту Гетьманщини Холодний Яр не втратив свого значення, Він залишався ланкою, що єднала землі Запорозької Січі з великою Україною. У Медведівці й Жаботині постали козацькі сотні Чигиринського полку. Сам Холодний Яр перетворився на зону потужного промислового виробництва. Дьоготь, деревне вугілля, порох, ковані шаблі і відлиті з металу гармати вирушали звідси як на гетьманську столицю Чигирин, так і на Запорозьку Січ. Залишки поташень та металовиробництва й донині можна знайти у холодноярських лісах.

Після того, як у червні 1709 року війська царя Петра зруйнували Чортомлицьку Січ (за допомогу запорожців гетьману Мазепі), частина січовиків оселилася в Холодному Яру. Восени 1767 року послушниками Мотриного, Лебединського, Онуфріївського, Мошненського і Виноградського монастирів стало чимало колишніх запорозьких козаків. Наступного, 1768 року вони стали бойовим ядром гайдамацького війська нового антипольського повстання проти національного та релігійного гноблення – знаменитої Коліївщини, епіцентром якого знову став Холодний Яр.

Відтоді й називається на честь одного з ватажків повстання, Максима Залізняка, дуб, біля якого нині постав храм на честь Святого Праведного Петра Багатостраждального Калнишевського…

На початку 2011 року розпочалося зведення стін храму. 23 червня 2012 року Святіший Патріарх Київський і всієї Русі-України Філарет освятив хрести, що встановлювалися на куполи храму. А 25 липня 2015 року Владика Філарет у співслужінні Митрополита Черкаського і Чигиринського Іоана, Архиєпископа Сімферопольського і Кримського Климента, Єпископів Кропивницького і Голованівського Марка, Дніпровського і Криворізького Симеона та Запорізького і Мелітопольського Фотія, а також духовенства УПЦ КП з різних куточків України остаточно освятив храм на честь Святого Праведного Петра Багатостраждального Калнишевського УПЦ КП на хуторі Буда.

Окрасою храму є дерев'яний іконостас та ексклюзивні деталі. Хрести на куполах церкви виростають із тризубів, а в амвоні церкви, на якому здійснюються окремі елементи богослужіння, виголошуються проповіді, - вмурований камінь, привезений із експедиції "Вогонь волі" на Соловки. Іконостас тримають на руках різьблені з дерева козаки-запорожці - його 2 роки вирізали з дерева майстри із Старого Самбора Львівської області. Такого більш ніде немає. В одному храмі поєднано дві ідеї – козацтва та Візантії, щоби люди могли відчути ту ревність, силу духу та волі святого Праведного Петра Калнишевського. Ікони на іконостасі у строгому візантійському стилі, дерев'яна різьба в стилі козацького Бароко. Біля церкви - символічна могила Калнишевського, на яку висипали землю, набрану на Хортиці, Соловках і Пустовійтівці. Окрім того, поруч з церквою встановлено перший в Україні пам'ятник Небесній Сотні і завершується будівництво копії склепу Петра Калнишевського.

На сьогодні храм діє – тут можна побувати на богослужіннях, відчути справжній дух козацтва та прийняти за бажанням таїнства Сповіді, Причастя, Хрещення, Вінчання.

Олег ОСТРОВСЬКИЙ

КОЗАК – ЦЕ В ПЕРШУ ЧЕРГУ НЕ «ЧУБ» І НАВІТЬ НЕ ШАБЛЯ... НАСАМПЕРЕД ЦЕ ДУХ І ПРАГНЕННЯ ДО ВОЛІ

Сто років тому, коли московський цар зрікся престолу, а його імперія репнула по швах, в Україні остаточно прокинувся дух козацьких предків, а від весни й до осені 1917 року по всій молодій державі постало Вільне Козацтво, яке раптом до дрібниць почало повторювати давні запорозькі звичаї і гуртуватися навколо Богданового Чигирина. І справа не в шапках і жупанах козацького покрою і не в «чубах», які залишали на головах вільні козаки – а в тому, що в тих головах робилося-думалось… Вони брали на себе відповідальність не тільки за лад у країні, а й готові були виступити на захист від зовнішнього ворога, як колись козацькі полки і сотні були гарантом справедливості в українських містах і селах і гарантом своєчасної силової відповіді будь-кому, хто на ті села й міста посягатиме. Їх ворог не визначався ні національністю, ні належністю до партій – ворогом вважався всякий, хто посягав на волю української землі і приходив на неї зі зброєю у руках.

Перші ж бойові операції Вільного Козацтва змусили про відвагу українців заговорити за кордоном у Європі й за «парєбріком» на Московщині. Коли багатотисячну орду Муравйова – того самого, що вбивав студентів під Крутами і руйнував церкви у Києві, біля станції "Бобринська" та м. Сміли навесні 1917-го року оточило понад 8000 вільних козаків, після запеклого бою сам Муравйов ледве вислизнув із оточення. Те, як він «після бійки махав руками», розказуючи газеті «Известия ВЦК» про «украінскій шовіністічєскій націоналізм в відє Вольного Козацтва», від якого йому довелося втікати, лише видавало у московитові розгубленість і нерозуміння сили, яка ніби повернула з небуття самих чубатих запорожців знищеної Катериною Січі. Не даремно в той час, хоча країна була переповнена сучасною зброєю з фронтів Першої світової, за честь вважалося дістати зі схованки прадідівську козацьку зброю…

Не менш, аніж московити, боялися вільних козаків і німці. Знаменне протистояння сталося у червні 1918-го, коли два екадрони уланів під командуванням родича кайзера Німеччини Вільгельма нарвалася на Черкащині на вільних козаків, одну з груп яких очолив внук Тараса Шевченка по братові Йосипу – фронтовий офіцер авіації Левко Шевченко. Захоплених у бою карателів повсталі перебили, а звичайних німецьких солдатів, вишикуваних у колону, погнали у поле сапати буряки…

Перший з'їзд Вільного козацтва у гетьманській столиці Чигирині у жовтні 1917 року представляв інтереси вже 60 тисяч козаків. Вільне Козацтво відроджувалося по всій території України і на Кубані, де теж згадали про своє коріння.

Вже в 1920 році почалося масове цілеспрямоване нищення козацтва більшовиками, проте аж до 1923 року козаки чинили збройний опір. Багато подалося до гайдамаків-повстанців Холодного Яру, включно з одним із очільників Вільного Козацтва – Іваном Полтавцем-Остряницею. Після певного часу вимушеного перебування в Польщі з боями повернулися у складі Волинської, Бесарабської та Подільської похідних груп Армії УНР вільні козаки, що взяли участь у Другому Зимовому поході.Навіть після остаточної поразки Визвольних змагань рух не щез – організації Українського Вільного Козацтва постали з емігрантів, які готувалися зброєю повернути рідну землю, у США, Канаді, Бразилії, Австралії, Німеччині, Австрії, Чехії…

Через століття на Майдані в Києві від вітру, що віяв з Холодного Яру, знову майоріли чорні прапори «Воля України або смерть», а коли одвічний московський ворог знов прийшов на українську землю, з вишкільного табору на Чигиринщині вирушив на Схід козацький штурмовий загін «Холодний Яр», який влився до батальйону «Айдар». І що цікаво – у дні Майдану і війни не раз підтримали нашу боротьбу і словом і ділом українці з Вільного Козацтва австралійського Мельбурна – виявилося, що дух козацький живий навіть за сотні й тисячі кілометрів від рідної землі…

Цьогоріч на Покрову вже вдруге відзначатимемо і День сучасного українського війська, водночас вшановуючи 100-річчя остаточного становлення Вільного Козацтва. Як і сотню років тому, головною ознакою козака залишається не «чуб» на голові, а помисли і плани у тій голові – вони мають бути на користь справі боротьби за Волю України!..

ПОЛЕГЛІ В БОЯХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ, ЧИГИРИНЦІ НЕ ЗГАНЬБИЛИ СЛАВУ ПРЕДКІВ-КОЗАКІВ...

Фото – Дмитра МУРАВСЬКОГО

Чигиринець **Павло Антоненко** був веселим і дуже сильним козаком – з тих, про кого кажуть «підкови гне руками». Він міг би здобувати спортивні вершини, та коли на українську землю вторглися окупанти – на початку вересня 2014 року пішов у армію… Служив у 43-й окремій артилерійській бригаді, поліг поблизу Гродівки на Донбасі 31 січня 2015 року, водночас із земляком з Черкащини, сільським головою Косарів Кам'янського району Василем Воропаєм - під час обстрілу терористами українських позицій з установок «Град».

Через три місяці після загибелі старшого солдата Антоненка посмертно нагороджено орденом «За мужність» III ступеня, а у його рідному Чигирині пройшов турнір з армреслінгу на честь перспективного спортсмена, який загинув, коли йому не було ще й 23 років… Участь у турнірі приймали спортсмени з трьох областей України.

Мирним аграрієм міг би бути чигиринець **Віталій Рясніченко**, який після технікуму відслужив термінову службу у внутрішніх військах, а потім пішов служити за контрактом у 30-у окрему механізовану бригаду. Весна 2014 року для кулеметника Рясніченка пройшла у боях за Вуглегірськ та Іловайськ. Під Дебальцевим був поранений, але після лікування у госпіталі повернувся до армії. 21-річний боєць трагічно загинув 27 лютого 2016 року… Посмертно нагороджений козацьким орденом «Честь».

Старшина **Володимир Загуба** мав за плечима досвід служби в десантних військах. З початком подій на Сході кинув все і пішов воювати добровольцем. Брав участь у боях в складі 90-го окремого аеромобільного батальйону. Мав позивний «Лєший» - очевидно тому, що у мирний час працював лісником…

18 січня 2015-го року їхня група гранатометників отримала наказ дістатися до одного з терміналів Донецького аеропорту, забрати вбитих та змінити поранених, - мала відбутися чергова ротація. Вирушили на трьох МТЛБ (багатоцільових легкоброньованих транспортерах). Уночі з 19 на 20 січня через густий туман група збилася з визначеного курсу і відійшовши майже на кілометр від дороги, потрапили в засідку. Почався одночасний обстріл з трьох сторін. Першим вибухом було вбито та поранено солдатів, що знаходилися зверху на броні, серед тих, що загинули — і Володимир Загуба. Друге потрапляння сталося у люк машини, з якого в той час вибиралися бійці. Земляк Загуби, Вадим Бабенко,контужений і поранений у ногу, потрапив до полону.

43-річний старшина-десантник Загуба похований у рідній Новоселиці, односельці зустрічали загиблого кіборга-гранатометника на колінах. Без батька залишився син В'ячеслав…

Михайло Михайлович Слісенко у Боровицю на Чигиринщину приїхав з Донеччини, де довго жив і працював шахтарем. Визволяти від ворога рідні місця, де минула молодість, 56-річний доброволець, який за сивого чуба отримав позивний «Сєдой» (хоча молоді бійці частіше називали його «Міхалич» або «дядя Міша»), вирушив у складі батальйону «Айдар» у липні 2014 року.

4 вересня він востаннє телефонував додому і ніби прощався з рідними… Наступного дня, 5 вересня у складі групи бійців на двох машинах «Сєдой» під'їхав до блокпоста поблизу Веселої Гори під Щастям на Луганщині — на ньому майорів український прапор. Командир групи вийшов з машини і тут виявилося, що це – засідка… Терористи відкрили вогонь. Прострелено бензобак, одна з автівок вибухнула. Як писала пізніше сєвєродонецька газета «Прав-Да!», терористи тіла убитих палили та розчленовували — розрізали животи, проломлювали голови, спалювали ще живих. Командував озвірілими бандитами неонацист угруповання «Русічі» з російського Петербурга…

«Сєдой» утримувався на «гауптвахті» ОВК в Луганську, де його як «айдарівця» постійно допитували з катуваннями. 7 вересня, не витримавши тортур, він помер - медсестра батальйону «Айдар» Тетяна Борисенко (позивний «мама Таня»), яку бойовики підло захопили у полон, коли вона приїхала на переговори, щоб забрати тіла загиблих українців, пізніше свідчила, що терористи підвісили колишнього донецького шахтаря наручниками до спортивної перекладини й забили до смерті…

Без опіки й допомоги рідної людини залишилися старенька мама Героя, його 18-річна дочка та двоюрідна сестра з дитиною-інвалідом... Михайло Слісенко посмертно нагороджений відзнакою «За оборону Луганського аеропорту».

Уродженець чигиринських Тіньків **Олександр Смоляр** був кадровим військовим – офіцерську службу розпочинав у Черкасах, потім продовжив у Миколаєві. Їхній полк Нацгвардії перекинули на Донбас після початку вторгнення туди російських диверсійних груп. Майор Слісенко загинув напередодні Дня Незалежності, у переможному для українців бою.

О 10-й годині ранку 23 серпня 2014 року рейдова група нацгвардійців поблизу села Лисичого Амвросіївського району Донеччини, за вісім кілометрів від кордону з Росією, засікла ворожу колону. Три вантажівки - «КамАЗ» і «Газель» з боєприпасами та «Урал» з піхотинцями (у декількох бойовиків були зелені пов'язки на головах з написом "Чечня») рухалися з боку російського кордону у супроводі двох бронетранспортерів. Не зважаючи на чисельну перевагу ворога, бійці Нацгвардії вступили в бій і виграли його... Смолоскипами горіли машини «путінських туристів», коли нацгвардійці залишали поле бою, завантажені трофеями. Але з собою везли не лише чотирьох полонених ворогів, а й тіла трьох загиблих побратимів – серед них був і майор з Чигиринщини Олександр Смоляр…

Осиротіла родина 38-річного майора – дружина, син і донька. Посмертно він нагороджений орденом «За мужність» III ступеня та відзнакою «За заслуги перед Черкащиною», а найдовшу вулицю рідного села Тіньки (колишню Леніна), односельці перейменували на вулицю Олександра Смоляра…

Ярослав ЗВЕНИГОРА

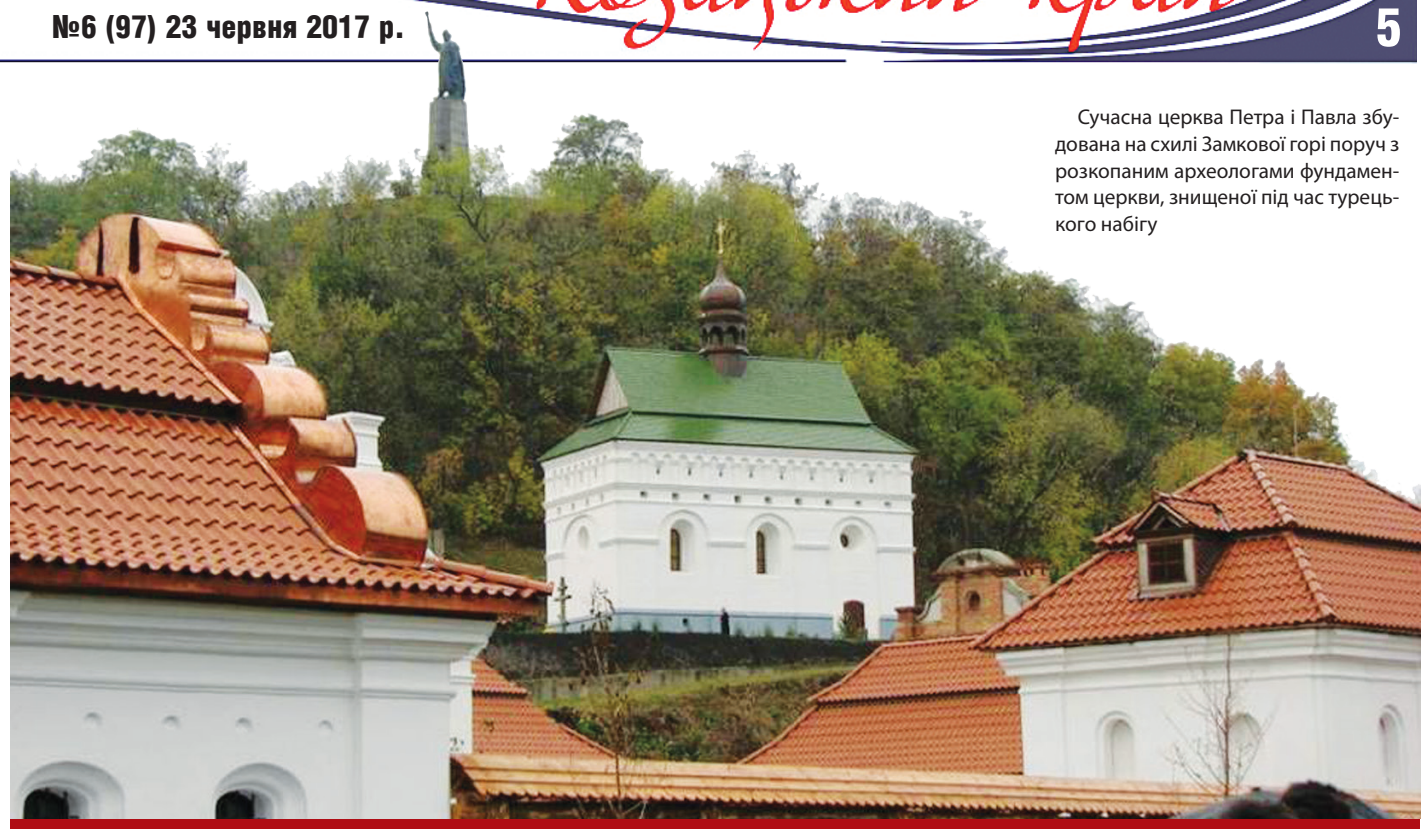

Сучасна церква Петра і Павла збудована на схилі Замкової горі поруч з розкопаним археологами фундаментом церкви, знищеної під час турецького набігу

Церква Святих Апостолів Петра і Павла: символ нескореного духу чигиринців

На малюнку Чигирина з літопису Самійла Величка можна бачити біля підніжжя Замкової гори у Чигирині невеличку церкву з одним верхом, до якої веде стежка від Верхнього замку, а позаду - пролом у міській стіні. Це церква святих апостолів Петра і Павли, її місцезнаходження підтверджує план Чигиринської фортеці 1678 року полковника та інженера Патріка Гордона. Поряд, згідно цього ж плану, стоїть дерев`яна дзвіниця…

Під час турецьких походів 1677 і 1678 рр. церква Петра і Павла мала важливе стратегічне значення, оскільки входила до оборонних споруд Чигирина. Самійло Величко у своєму літописі зазначав, що «сердюки з іншими козаками... станули нижче церкви Святих Апостолів Петра і Павла у Чигирині під замковою горою і билися з турками до смерку, та аж ні трохи їм не далися». Патрік Гордон вказував, що місце, де знаходилась церква, було досить зручним «для побудови болверка, щоб захищати і куртини до замку, і ворота». Згідно його плану, Петропавлівська церква розташована на штучній терасі, посеред схилу Замкової гори. Судячи з креслення, вона була мурованою, майже квадратною за планом, розміром близько 7х7 сажнів, із трикутними фронтонами, високою покрівлею, завершена однією струнокою банею з хрестом, мала два входи на південній і північній стінах.

Точний час побудови храму невідомий.

Краєзнавець та історик Леонтій Похилевич вказує, що Петропавлівська церква була побудована гетьманом Богданом Хмельницьким. Також він зазначає, що «ще на початку нинішнього [XIX] століття було видно руїни цієї церкви, а також руїни єпископського палацу. Церква була хрестоподібна. В цій же церкві обраний… духовенством і козаками Київським митрополитом Йосип Нелюбович-Тукальський, гонимий і польським урядом за твердість в православ`ї і гонимий російським за любов до хороброго і винахідливого Дорошенка». А науковий співробітник Інституту археографії та джерелознавства М.С. Грушевського НАН України Володимир Ленченко висловлює припущення про те, що оскільки церква була названа в ім`я небесних покровителів гетьмана Петра Дорошенка, то збудована, ймовірно, його коштом.

Вищезгаданий Йосип Нелюбович-Тукальський помер 5 серпня 1675 року і був похований у церкві Петра і Павла у Чигирині. Під час облоги Чигирина турками у 1678 році на початку серпня козаки винесли з палаючого міста мощі митрополита і перевезли до Лубенського Мгарського монастиря.

Таким чином, відомості про Петропавлівську церкву мають важливе значення для подальшого вивчення духовної та мате¬ріальної культури українського народу. Тому, з метою виявлення та дослідження залишків церкви було проведено археологічні розкопки у 1989-1994 та у 2004 роках.

До наших днів під Замковою горою збереглися сліди штучної тераси, на якій стояла церква Петра і Павла, а під землею - за¬лишки її фундаментів та розвалини частини стіни. Під час розкопок вони були досліджені археологами. Встановлено, що фундамент був викладений з плоских каменів місцевого піщаника, скріплених вапняним розчином і глиною. В кладці використана також жолоб¬кова цегла, що датує цю споруду XVII століттям.

Серед археологічного матеріалу траплялась кераміка, зокрема, два майже цілих горщики світло-сірого кольору, з розписом по плічках яскраво-червоним хвилястим орнаментом. На розкопі траплялись фрагменти гутного скла, ковані цвяхи, залишки роз¬киданого людського поховання, а також кістки домашніх тварин. При поглибленні в розкопі було виявлено залишки ще двох стінок фундаменту зруйнованої церкви. Таким чином, відкрито решткти трьох стін з фундаментами, четвертої не було виявлено, можливо, тому, що тут спланований майданчик різко обривається.

У липні 1993 року була обстежена штучна печера в Замковій горі поблизу місця, де знаходилась церква Петра і Павла. Співвідношення місця розташування печери з історичною топографією гори дало можливість висунути кілька версій функціонального призначення та часу побудови підземелля. Одне з припущень - печера була збудована як складова частина культового комплексу, пов`язаного із церквою Петра і Павла. І в такому разі дана підземна споруда могла використовуватися як підземне кладовище типу печер Київської Лаври або, ймовірніше, як підземна церковка чи келія схимонаха.

У серпні-листопаді 2004 року експедицією Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка та Сіверського інституту регіональних досліджень проводились археологічні дослідження на території резиденції Богдана Хмельницького в м. Чигирині. Дослідження фінансувались Націо¬нальним історико-культурним заповідником «Чигирин». Перший об`єкт - зовнішня територія бастіону Дорошенка на схилі Замкової гори. Другим об`єктом археологічних досліджень 2004 р. стали пошуки церкви Петра і Павла, зображеної на кресленні Гордона в 1678 р. Головною метою було, як підтвердження об`єктивної наявності, так і виявлення дійсних параметрів для можливої реконструкції.

У результаті було частково розкопано дві стіни церкви. Спосіб мурування такий, як і на бастіоні Дорошенка з тією лише різницею, що в стінах церкви, товщина яких 1,9-1,95 м, каміння меншого розміру та менш оброблене. Зрозуміло, що мури церкви були врізані у схил, але поки ще не досліджено, на яку глибину.

У західній частині південної стіни, погано збереженій, разом з розвалом каміння було знайдено велику кількість цегли з канелюрами. Дослідники припускають, що, можливо, це була прибудова, не зафіксована на плані Гордона. На внутрішній частині південної стіни було виявлено залишки фресок однотонного темно-сірого кольору. Ймовірно, даний колір утворився після пожежі.

На території розкопу були знайдені фрагменти різноманітних гончарних виробів. Це частини горщиків, покришок, мисок. Вони вироблені з різної глини (біла, сіра, рожева), мають різноманітну форму, форму та колір орнаменту, але в датуються XVII ст.

В заповненні церкви були виявлені фрагменти скляного посуду – вінце та денце чарки, денце бокалу, горло пляшки та фрагменти віконниць.

Колекція знахідок, виготовлених із заліза, є найбільш масовою: цвяхи, скоби, взуттєва підкова, дверний завіс, костиль, фрагмент чавунної гранати. Вироби із кольорового металу, на жаль, погано збереглися. Один виріб можна визначити як застібку книги. Ще сім фрагментів частин виробів із не піддаються визначенню.

Був також знайдений фрагмент обробленої кістки. В запов¬ненні було багато кусків горілого повністю та частково обгорілого дерева. Серед частково обгорілих фрагментів ікон — невелика частина із залишками золотого фону та фрагмент із видимою врізною поперечиною та залишками шипованого кріплення. Інші частини, ймовірно фрагменти кіоту, фактично є вугіллям, але дуже добре зберегли форму та всі подробиці різноманітної різьби та кріплення.

Такі знахідки вказують на те, що церква Петра і Павла була зруйнована в пожежі у 1678 р. під час турецьких походів на Чигирин.

У квітні 2005 року Президент України Віктор Ющенко прийняв розпорядження «Про відродження і розвиток-історичних і культурних центрів Черкащини». До державницької політики долучились меценати. За ініціативи генерального директора ЗАТ «Міжтериторіальна холдингова компанія «Епос» Івана Бездітного у 2005 році був створений фонд «Нащадки Богдана Хмельницького». До нього ввійшли Благодійний фонд соціального розвитку Національного історико-культурного заповідника «Чигирин» та Вільне козацтво України. На благодійні внески засновників фонду розпочато будівельні роботи по відтворенню відомої православної святині XVII ст. - церкви Петра і Павла.

12 липня 2007 року храм святих Апостолів Петра і Павла був освячений Святішим Філаретом – Патріархом Київським і всієї Руси - України, за участі високопреосвященішого Іоана – митрополита Черкаського і Чигиринського, а також президента Віктора Ющенка. На сьогоднішній день Храм є дієвим де регулярно звершуються богослужіння та завжди відчинений для прихожан та відвідувачів екскурсій.

Цьогоріч виповнюється десять років відтвореному – новозбудованому Храму Святих Апостолів Петра і Павла, котрий являється парафією Української Православної Церкви Київського Патріархату. Запрошуємо усіх відвідати храм, та відчути силу і міць духу козацтва та прийняти участь у богослужіннях, щоби наповнити душу молитвою та духовним піднесенням.

З повагою підготував настоятель Храму святих Первоверховних Апостолів Петра і Павла м. Чигирин протоієрей Василь Циріль.

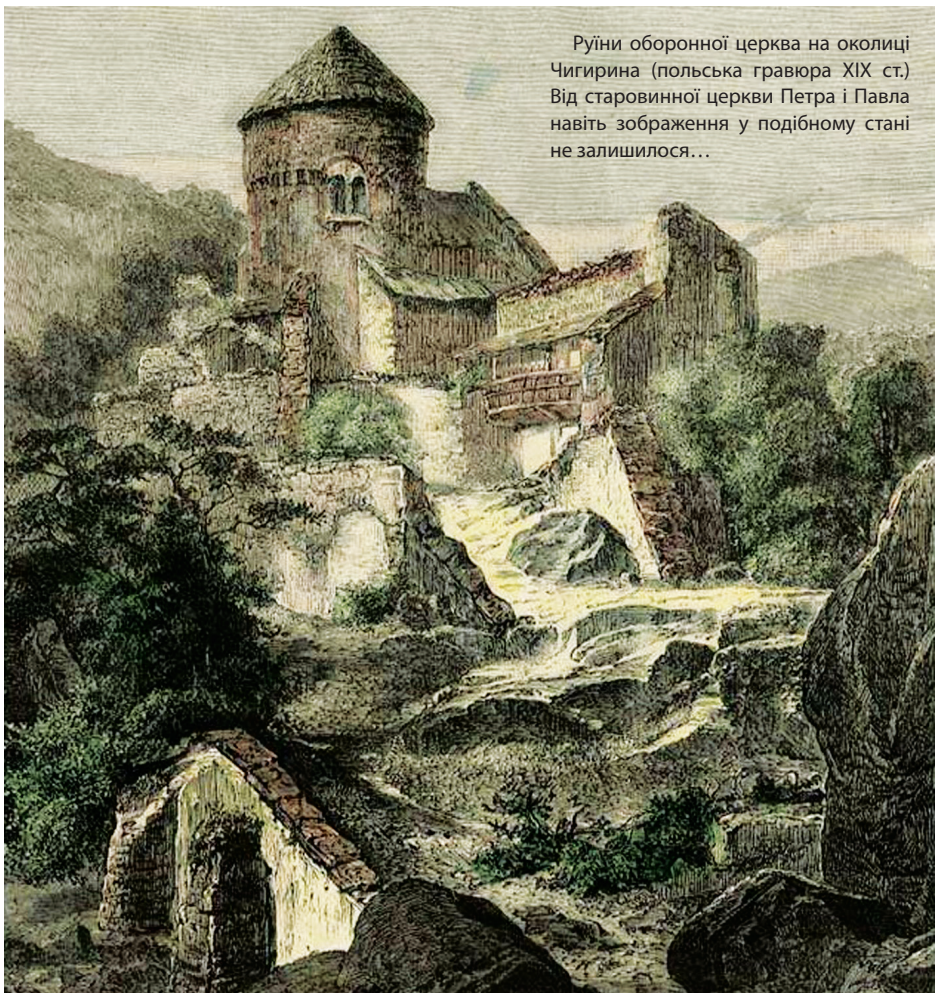

Руїни оборонної церква на околиці Чигирина (польська гравюра XIX ст.) Від старовинної церкви Петра і Павла навіть зображення у подібному стані не залишилося…

ЯК ПРЕДКИ МИКОЛИ ГОГОЛЯ І ДРУЖИНИ ОЛЕКСАНДРА ПУШКІНА РАЗОМ НА ЧЕРКАЩИНІ КОЗАКУВАЛИ...

Не черкащани колесо вигадали і не золотонісці єгипетські піраміди будували. Але фактично все, що пов'язане з українським гетьманством і елітою козацтва, зароджувалося тут, на нашій землі, навколо козацької столиці Чигирин.

Вихор тодішніх штормових подій гуляв і Корсунем, Черкасами, Каневом, Золотоношею, Уманню, виплескуючи на сторінки історії дати перемог і поразок та вписуючи на них славні імена козацьких старшин. Серед них були далекі предки Миколи Гоголя і дружини Олександра Пушкіна Наталії Гончарової – гетьмани Остап Гоголь і Петро Дорошенко…

СИН ЧИГИРИНА, ПАСИНОК МОСКВИ І СТАМБУЛА...

ПЕТРО ДОРОШЕНКО НА ФОНІ ГЕТЬМАНСЬКОГО ЧИГИРИНА. МАЛЮНОК ВОЛОДИМИРА ПРЯДКИ.

Петро Дорошенко народився в Чигирині, був славетного козацького роду. Коли хлопцеві виповнився усього рік, його дід, гетьман Михайло Дорошенко загинув під час походу на Крим – потрапив у пастку татарських загонів хана Гірея. До Чигирина докотилася страшна звістка: відрубану Дорошенкову голову настромили на списа і вивісили на фортечному мурі кримської Кафи (сучасної Феодосії). Про діда Петро пам'ятатиме все життя, намагаючись рівнятися на нього. Змалку добре вчився грамоти, досконало знав латину і польську мову. Але не забував вчитися скакати верхи, стріляти з лука, метати списа й рубати шаблею… Йому не було ще й 30 років, коли вже очолив спочатку Прилуцький, а потім Черкаський і Чигиринський полки армії Богдана Хмельницького. Полковник Дорошенко відзначився у переможних боях проти польських військ, але займався і дипломатичною діяльністю та за дорученням гетьмана вів переговори з урядами Швеції і тієї ж Польщі.

Скептично поставився до союзу козацької держави з Московським царством. І коли Москва почала одні статті домовленостей порушувати, а іншими користуватися на свій розсуд, підмінюючи їхнє трактування, Дорошенко їздив із делегацією до Москви і намагався добитися скасування найпринизливіших з пунктів. Став активним учасником українсько-московської війни під проводом гетьмана Виговського, зокрема командував полком під час Конотопського розгрому московських військ.

1665 року, коли Дорошенко був полковником Черкаського полку, інші полковники Правобережжя обрали його тимчасовим гетьманом. Наступного року козацька рада у Чигирині затвердила вибір старшини. Рішучість і самодостатність гетьмана підтвердили його перші кроки – створення 20-тисячної гвардії найманців, так званих "серденят" (у перекладі з турецької – "відчайдухи") і навіть спроба чеканки власних монет.

У обох гетьманів-побратимів родові герби були синьо-жовтими: у Дорошенка – з православним хрестом, мусульманським півмісяцем і шаблею, а у Гоголя – з таким самим хрестом, з орлом і козацькою підковою на удачу. Дорошенко став знаменитим гетьманом, але жорстоко помилився, привівши на рідну землю турецьких яничарів, а Гоголь – одним із найкращих полководців Війська Польського і разом з тим – одним із найсерйозніших його ворогів. Обох гетьманів єднали перемоги у боях проти військ зрадливих правителів Московської держави...

1667 року Москва підступно порушила умови Переяславського договору і за спиною у козаків підписала Андрусівське перемир'я з Польщею, поділивши з нею Україну на два шматки. У відповідь на це гетьман Дорошенко уклав військовий договір з турками й татарами і потужним походом на землі Галичини змусив Польщу визнати широку автономію Правобережної України, з кордоном по річці Горинь. Після цього війська Дорошенка вирушили на Лівобережжя, на підтримку антимосковського повстання. В червні 1668 року повсталі козаки вбили промосковського лівобережного гетьмана Брюховецького і проголосили Петра Дорошенка гетьманом усієї України. Та інтриги Москви і Кримського ханства вже зовсім скоро повернули поділ України. На Правобережжі татари підтримали претензії на гетьманську булаву писаря Суховієнка, а на Лівобережжі Москва допомогла стати гетьманом Дем'янові Многогрішному. За цих умов Дорошенко пішов на союз із Туреччиною, договір про який було підписано у Корсуні. Дорошенко отримав від султана титул санджакбея, але у договір заклав такі пункти, як збереження Української православної церкви у складі Константинопольського патріархату, звільнення України від податків на користь турків, заборону на спорудження мечетей в Україні й заборону на будь-які домовленості між Туреччиною і Москвою та Польщею без згоди на це України. Турків у першу чергу цікавив військовий союз із чудово вишколеними козацькими полками. А ще, як і годиться тим, хто не кумекає в українській мові, турки вимагали запровадити "другу державну" – дублювати всі документи турецькою мовою.

У вересні 1670 року згідно з домовленостями з турками Дорошенкові довелося воювати проти польської армії й загонів уманського полковника Михайла Ханенка. Керувати операцією Дорошенко призначив наказного гетьмана війська Остапа Гоголя, давнього побратима по визвольній війні Хмельницького…

З ПОЛЬСЬКОГО РОТМІСТРА В УМАНІ - ДО ГЕТЬМАНА УКРАЇНИ

Напередодні Хмельниччини Остап Гоголь був ротмістром "панцерних козаків" (важка кавалерія) польського гарнізону Умані, яким командував Стефан Калиновський. Та як тільки піднялося антипольське повстання, Остап приєднався до нього разом з підлеглими йому козаками. Гоголь став одним із найкращих старшин гетьманської України, вважається одним із творців національних адміністративно-військових інституцій Правобережної України. Весною 1649 року став головним організатором повстання на Подністров'ї та Поділлі й добився звільнення цих територій від поляків. Частина істориків вважає, що після загибелі полковника Глуха Остап Гоголь очолив замість нього на певний час Уманський полк.

Так само, як і Дорошенко, Гоголь не довіряв домовленостям з Москвою і 1657 року був одним із учасників зініційованих гетьманом Виговським переговорів зі Швецією. Пройшли вони теж на сучасній Черкащині – у Корсуні, й завершилися підписанням домовленостей, згідно з якими шведи визнавали "Військо Запорозьке за народ вільний і нікому не підлеглий". Наступного року полк Гоголя бився під Києвом проти військ російського воєводи Шереметьєва, а пізніше взяв участь у розгромі московитів під Конотопом.

Дружба двох козацьких воєначальників обірвалася тоді, коли Гоголь саме був у бойовому поході на кримську Керч, а Дорошенко на березі Росави під Корсунем підписував договір із турками. Вважав, що за таких обставин краще вже союз із поляками. Від короля Яна III Собеського Остап Гоголь отримав у дар село Вільховець і титул гетьмана Правобережної України…

ПАМ'ЯТЬ ПІСЛЯ СМЕРТІ

Петро Дорошенко, розчарований політикою союзної Туреччини, яка грабувала і плюндрувала українські землі, восени 1675 року склав гетьманські клейноди на козацькій раді в Чигирині, перед кошовим отаманом запорожців Іваном Сірком… Останні роки життя провів у підмосковному селищі Ярополче, дарованому московським царем, який намагався задобрити бунтівного гетьмана. Вже в похилому віці втретє одружився – з Агафією Єропкіною з роду «столбових дворян» Московії. Вона народила йому двох синів і доньку. Саме від цього шлюбу пішло продовження роду, представницею якого згодом стала знаменита Наталія Гончарова, дружина поета Олександра Пушкіна. Згадку про українських козаків і гетьмана Дорошенка зберегли вірші Пушкіна. До речі, саме Пушкін клопотався, щоб на могилі гетьмана, який був предком його дружини, відновили зруйновану часом каплицю. Це побажання поета було виконане вже після того, як він загинув на дуелі. На могилі чигиринського гетьмана – дубовий різьблений хрест, зроблений майстром з Черкас Миколою Теліженком…

А Остап Гоголь помер у своїй резиденції в Україні і похований у Києво-Межигірському монастирі, на місці якого пізніше зведе свою резиденцію Віктор Янукович...

У повісті "Тарас Бульба" письменник Микола Гоголь пізніше використає багато сюжетів з життя знаменитого предка. Так само, як у книжкового Бульби, у Остапа Гоголя було двоє синів, обидва полковники Війська Запорозького. Обидва в юності були бурсаками і вчилися латини та інших наук. Один з братів (так само, як і в книзі – старший), загинув у бою з поляками, а інший перейшов на польський бік…

ТАРАСА БУЛЬБУ МИКОЛА ГОГОЛЬ "СПИСАВ" ЗІ СВОГО ПРЕДКА - ОСТАПА ГОГОЛЯ. МАЛЮНОК СЕРГІЯ ОВЧАРЕНКА.

В ЧАСИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ЧИГИРИН ПОВЕРНУВ КОЛИШНЮ СЛАВУ

Чигиринщина в усі часи славилася найзатятішими борцями за Волю – винятком не став і початок ХХ століття…

ПОВСТАНЦІ ЛЕГЕНДАРНОГО ХОЛОДНОГО ЯРУ

Навіть коли по всій Україні вже панували окупанти, Холодний Яр тримався як останній острівець української державності, де билися під двома прапорами: синьо-жовтим і чорним, з написом «Воля України або смерть»…

1918 — 1922 роках православний Мотрин монастир став осередком українського повстанського руху проти загарбників (німецьких та російських «білих» і «червоних»), який від моменту організації спротиву очолювали брати Чучупаки.

Контрольована повстанцями територія охоплювала понад 25 навколишніх сіл та мала близько 15-тисячну селянську повстанську армію, бійці якої називалися козаками, а командири — отаманами (на згадку про військову традицію козаччини).

У листопаді 1919 року до Холодного Яру прибув отаман Катеринославщини і Херсонщини Андрій Гулий-Гуленко. Тоді Головним Отаманом Холодного Яру був Василь Чучупак. Йому підпорядковувалися отамани Нестеренко-Орел, Гладченко, Мелашко, Сірко, Око, Чорний Ворон, Голик-Залізняк, Вовк, Калюжний, Канатенко, 1-й і 2-й Олександрійські полки.

У березні 1920 року Степова Дивізія армії УНР, яка визволила Херсон від більшовиків і гнала ворогів аж до Чигиринщини, в урочищі Холодний Яр, з'єдналась з Холодноярськими збройними силами. Після загибелі Василя Чучупаки Холодноярську республіку очолив Іван Деркач,згодом - Кость Блакитний…

Владу Холодноярської республіки визнавали й прибережні села (вгору по Дніпру до Черкас: Рацеве, Тіньки, Боровиця, Топилівка, Сагунівка, Худяки, Бужин, Леськи та інші), чигиринські села, що розкинулися на берегах Тясмину (Погорільці, Чорнявка, Трушівці, Худолиївка та інші).

Підтримували тісні зв'язки з Холодним Яром й вереміївські отамани Панас Келеберда та Іван Савченко-Нагірний (Золотоніський повіт Полтавської губернії, тепер Чорнобаївський район Черкащини), смілянські отамани Іван Полтавець-Остряниця та Яків Водяний, голова Уманського повстанкому Петро Дерещук (відповідно і села Уманщини), отаман Петро Кучма з с. Аджамки, що неподалік м. Єлисаветграда (нині Кропивницький), Єлисаветградський повстанком на чолі з Тихоном Березняком, а отже і села Єлисаветградського повіту, значна частина Олександрійського і Звенигородського повітів, мліївський ватажок Трохим Голий-Бабенко, отамани з Криворіжжя та багато інших.

Одним із яскравих ватажків повстанського Холодного Яру був уродженець чигиринської Боровиці, отаман Яків Щириця, який командував Білоярським полком, що що контролював села дніпровського побережжя Чигиринщини.

Останнім з Головних отаманів Холодного Яру, обраним на загальному представницькому з'їзді всіх отаманів республіки був отаман Герасим Нестеренко-Орел.

Холодноярська Республіка проіснувала до 1922 року, коли більшовики обманом заманили холодноярських отаманів у засідку. Проте, навіть у полоні, в стінах Київської в'язниці, 9 лютого 1923 року ватажки повстанців перебили охорону, захопили зброю і спробували звільнитись. Усі вони загинули смертю героїв…

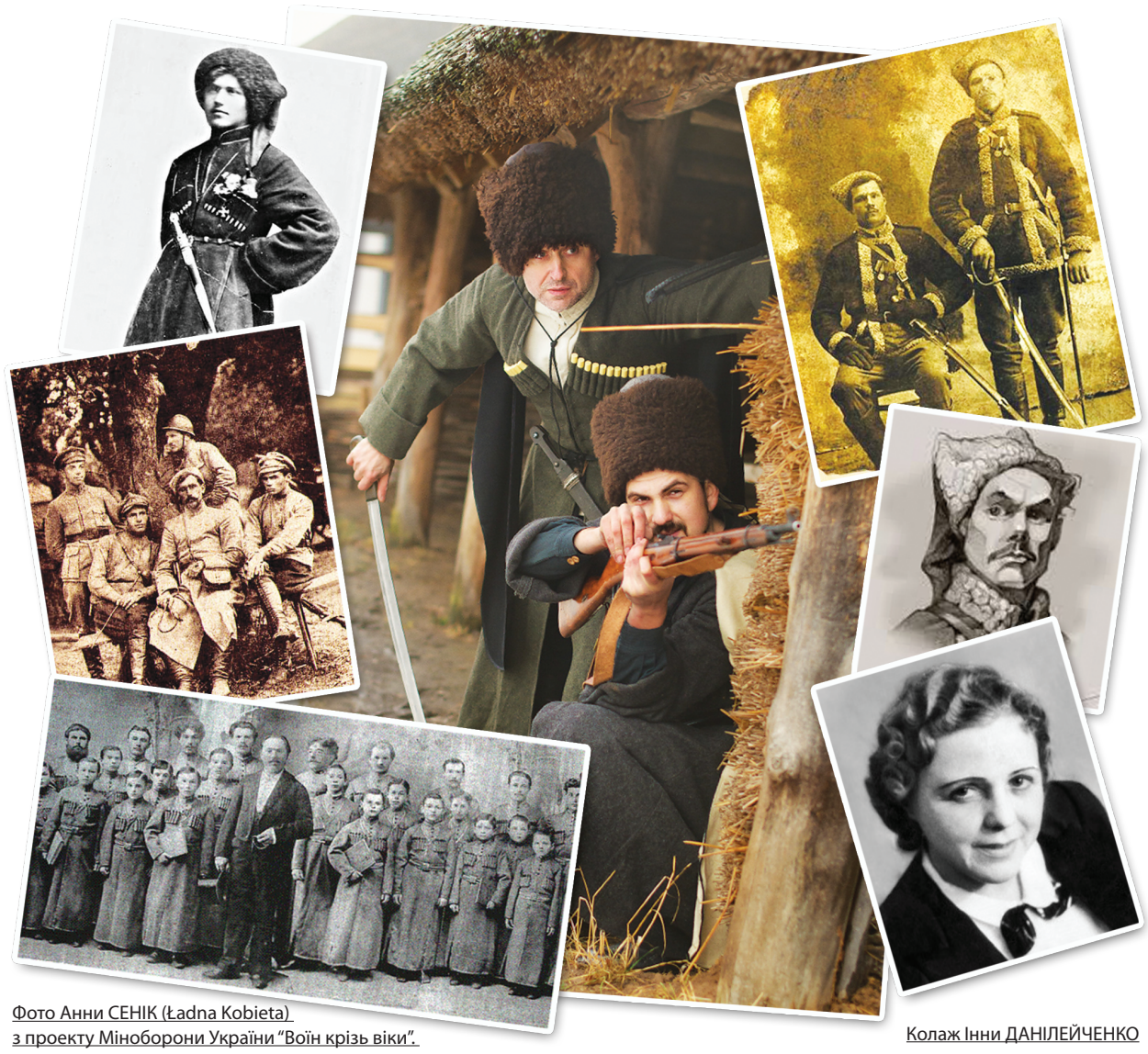

Фото Анни СЕНІК (Ładna Kobieta) з проекту Міноборони України "Воїн крізь віки".

Колаж Інни ДАНІЛЕЙЧЕНКО

ВІЙСЬКОВИЙ, СВЯЩЕНИК, СПІВАК, АКТРИСА, НАУКОВЕЦЬ – КОЖЕН З НИХ, ЯК МІГ, БОРОВСЯ ЗА УКРАЇНУ...

Бравий підпоручник Євген Копац, родом з чигиринського Вітового, на броньовиках знався ще з фронтів Першої світової. Тож службу в українському війську розпочав з посади помічника командира панцирного дивізіону. На панцерниках бронезагонів Дієвої армії УНР козаки любили малювати черепи з перехрещеними кістками – лякали ворога грізними броньованими машинами...

В часи гетьмана Скоропадського був сотником, а з вересня 1919 року й командиром інженерного куреня Запорізької дивізії. У Першому Зимовому поході, в якому став лицарем Залізного хреста, очолював технічну частину штабу Збірної Запорозької дивізії. Пізніше командував автоброньованою батареєю, представляв українське командування при штабі союзницької 6-ої армії Війська Польського, а з травня 1920-го очолив загальний відділ штабу усієї Дієвої армії УНР.

Під час Другого Зимового походу в бою під Миньками потрапив у полон. Разом із ще сімома вищими старшинами армії та співробітниками міністерств УНР був вивезений до Харкова – там 16 лютого 1922 року 33-річний український підполковник був по-звірячому закатований більшовиками...

Лев Жабко-Потапович народився 18 липня 1890 року в Чигирині, у сім'ї шляхтичів аристократичного роду Корибут, які вели родовід від Великого князя литовського Ольгерда. Отримав блискучу освіту – після військової служби в Першому Білгородському уланському корпусі навчався у Київському педагогічному інституті, після закінчення – працював інспектором шкіл. Після революції служив в українському війську, був ад'ютантом генерал-хорунжого Армії УНР Олександра Пилькевича, командира Українського кордонного корпусу в Кам'янці-Подільському. Тут познайомився і одружився з молодою вчителькою Наталією Петрів, з якої після поразки Визвольних змагань пережив усі трагедії і злети на еміграції у Польщі, Німеччині, США. Був пастором церкви в американському Честері, редагував україномовний журнал і входив до Секретаріату світового конгресу вільних українців і робив все для того, щоб Україна колись повернула Незалежність…

Чигиринець Яків Калішевський вже в 9 років був відданий на навчання до Черкаської духовної школи і ще в час навчання у школі отримав першу «серйозну посаду» - став субрегентом шкільного хору. Так само під час навчання у Києво-Подільському духовному училищі водночас був солістом хору Київської духовної академії.

Потрапив до Лаврського хору на Ближніх печерах, працював тут регентом.

Пізніше був у складі оперної трупи, потім — у Харкові в італійській трупі, потім – знову в Київській опері.

З 1883 по 1920 рік (зокрема, і під час Визвольної боротьби) в Києві керував церковним хором.

1920 року в часі боїв за Київ один з більшовицьких артилерійських обстрілів став для Калішевського трагічним — він був поранений в ногу, її довелося ампутувати. Однак продовжував керувати церковним хором малої Софії…

Чигиринка Леся Кривицька у рідному місті навчалась в учительській семінарії, але обрала для себе театральне мистецтво. Акторську діяльність почала 1916 року в трупі Сергія Пронського. У час після Української революції навчалася у Київському музично-драматичному інституті ім. Миколи Лисенка. У 1919—1920 — актриса Державного народного театру УНР у м. Кам'янець-Подільський. У час наступу більшовиків разом з театром була змушена виїхати на Галичину, а потім інтернована у польський табір Домб'є поблизу Кракова.

З 1921 працює у Львові в мандрівних українських театральних трупах. Наприкінці 1930-х років вела клас художнього слова у Вищому музичному інституті ім. Лисенка у Львові, була актрисою Львівського українського театру ім. Лесі Українки.

І при німецькій, і при радянській владі до Українського театру у Львові, де вона грала в постановках за Старицьким, Франком, Карпенком-Карим та іншими класиками, на виставі тихцем приходили повстанці УПА… Леся Кривицька володіла даром перевтілення у кожній ролі, могла бути ніжною і злою, ґротескною і трагедійною, відкритою, правдивою… У 55-річному віці стала Народною артисткою України.

У час Визвольної боротьби початку ХХ століття Климентій Сіянко, уродженець чигиринських Тіньків… працював у зоологічному парку в Асканії-Новій на Херсонщині. Під час озвірілих боїв він не махав шаблею і в атаки не ходив – селянський син з патріархальної православної родини рятував… тварин у парку. На цей час він зі звичайного батрака вже став заступником очільника парку, німця Фрідріха Фальц-Фейна. «В Асканії повинен бути створений найбільший зоопарк світу, рай для тварин у велетенському заповіднику, — говорив Фрідріх своєму сподвижнику. — Кожна рослина стане жити, як призначено природою. І тварини, які тут будуть жити, не повинні відчувати ніякого страху при кроках людини, яка до них наближається. Спокійно і безтурботно вони повинні будувати свої гнізда і нори, вирощувати своїх дитинчат, і, нарешті, помирати в густій хащі … Степ повинен належати тваринам».

У революційному 1917-му німець назавжди покинув Україну, а чигиринець залишався на своєму місці. Навряд чи звертав увагу навіть на падіння російського царя – в цей час саме радів тому, що в Асканії-Новій вдалося отримати приплод від страусів ему…

Проте ненависні до всього українського московські чекісти довго придивлялися до чигиринця і зрештою угледіли в 65-річному науковцеві прихованого «петлюрівця» - пригадали йому, що в часи УНР був у «Просвіті».

29 жовтня 1933 р. чекісти заарештовують його, на судилищі оголошують одним із «лідерів асканійської контрреволюційної організації», до якої слідчі хіба що страусів тільки і не вписали…

Церковний календар

7 липня - Різдво чесного славного пророка, Предтечі та Хрестителя Господнього Іоана.

Святий Предтеча і Хреститель Спасів Іоан, пам'ять якого сьогодні звершує Церква Христова, своїм життям навчає нас багатьох речей.

Він - найбільший серед пророків, він - зразок смирення, віри, терпіння і твердості у вірі.

Зі Святого Євангелія ми дізнаємося, що вже саме народження Предтечі Господнього було незвичайним і супроводжувалося чудесами. Святий апостол і євангелист Лука детально розповідає про ці події. Святий праведний Захарія був священиком. Коли він за чином своєї черги служив перед Богом, за звичаєм священства, йому випало покадити в храмі Господньому, а вся безліч народу молилась зовні під час кадіння. І ось ангел Господній з'явився йому, ставши праворуч кадильного жертовника. Захарія, побачивши його, збентежився, і страх напав на нього. Ангел же сказав йому: «Не бійся, Захар іє, бо почута молитва твоя і жінка твоя Єлисавета народить тобі сина, і наречеш ім'я йому Іоан» . Захарія здивувався, почувши такі слова, адже вони обоє були вже похилого віку, та й Єлисавета була неплідною. І сказав йому Ангел у відповідь: «Я Гавриїл, що стою перед Богом і посланий говорити з тобою і благовістити тобі про це. Ось ти будеш мовчати… до того дня, коли збудеться все це» . Вийшовши з храму, Захарія не міг говорити, і люди зрозуміли, що він бачив видіння у храмі. Коли ж закінчилися дні служіння, то він повернувся додому. Після тих днів зачала Єлисавета, але приховувала довго. Коли ж настав їй час родити, то народила сина. Сусіди і родичі прийшли привітати її, а дитя хотіли назвати на честь батька – Захарією. Та вона заперечила, сказавши: «Нехай буде Іоан». Тоді священики та родичі стали знаками запитувати Захарію, як би він хотів назвати немовля. Той попросив дощечку і на ній написав: «Іоан буде ім'я йому» (Лк.1: 63). І негайно ж відкрилися уста Захарії, і мова його розв'язалася від уз німоти, і він став говорити, прославляючи Бога.

Як проходили дитячі роки святого Іоана Хрестителя - нам невідомо, оскільки в Священному Писанні на це немає вказівок. «Не питай мене, - говорить святитель Іоан Золотоуст, - як Іоан під час зими і під час спеки сонячної жив у пустелі, особливо в молодому віці». І відповідає: «Іоан в пустелі жив, як на небі». Як Предтеча нової благодаті, як пропов ідник покаяння, як вказівник богоугодних правил і керівник, який приводить до Христа, він зразок і наставник спасительного життя для всіх християн.

Тридцять років він жив у пустелі, носячи одяг з верблюжої шкіри і харчуючись лише акридами і диким медом. Але ось настав час, і святий Іоан залишає пустелю і являється на берегах Йордану. З великою ревністю і любов'ю звершував Предтеча Господній своє служіння, не шкодуючи життя, не дивлячись на інших, не піддаючись сумнівам. Святий Іоан Хреститель закликав ізраїльський народ до покаяння. До покаяння він закликає і кожного з нас, адже без покаяння неможливе спасіння.

Покаяння і віра в Христа Спасителя - це дві необхідні умови, завдяки яким досягається Царство Небесне. Сльози покаяння - це благодатний дощ, який омиває всяку нечистоту душевну і робить душу здатною до сприйняття Божественної благодаті. Тому заклик Предтечі до покаяння, заклик до виправлення і очищення від гріхів актуальний і для нас.

Святий Іоан Предтеча і нині взиває до нас, як колись взивав до ізраїльського народу: «Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне». «Покайтеся, … і створіть же плоди, достойні покаяння

Бажано було б, щоб це свято Різдва святого Пророка і Предтечі не було таким, що надто веселить нас, із поганськими піснями, так як язичницьке свято івана купала немає нічого спільного з святим Іоаном Хрестителем. Нам слід пам'ятати і про мучеництво святого пророка Іоана і про те, за яких розпусних обставин це сталося. Добігають останні дні Петрового посту і ми не повинні байдуже до цього підходити, адже сама постать святого пророка і день його пам'яті нагадує нам про покаяння і про те, що дні наші швидко минають. Цей день дійсно багатий на народні традиції і звичаї. Дай Бог, щоб тільки вони не переростали в язичницькі ристалища і требища, де окрім душевної пустки нічого не придбаєш, а скоріше розгоришся похіттю, яка неодмінно приведе до тенет гріха і марноти. Зранку краще всього в цей день відвідати храм, згадати про тих, хто потребує нашої допомоги і відвідати таких в домах, лікарнях, в'язницях. Цьому радітиме ангел за своїм життям і подвигом, святий Іоан Предтеча.

Очистьмо свої душі від гріхів, бо таке благовоління Боже. Нехай же допоможе в цьому нам Господь молитвами Пречистої Владичиці нашо ї Богородиці, святого Предтечі і Хрестителя Господнього Іоана і всіх святих, що стоять біля престолу Божого і невпинно моляться за душі наші. Амінь.

Підготував протоієрей Василь Циріль – священик храму "Святих первоверховних Апостолів Петра і Павла" міста Чигирин

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ
23 червня – 30 червня

23 червня 1917 р. (100 років тому) у Києві проголошено Перший Універсал Центральної Ради, зі словами в перших рядках: «Хай буде Україна вільною…»
24 червня 1897 р. (120 років тому) у Капустянському лісництві біля звенигородського Товмача (нині – Черкаської області) народився Іван ЛЮТИЙ-ЛЮТЕНКО (ҐОНТА), отаман Холодного Яру.

25 червня 1205 р. загинув галицький князь Роман МСТИСЛАВИЧ.
25 червня 1886 р. народився український історик Іван КРИП'ЯКЕВИЧ.
26 червня 1810 р. народився Василь ТАРНОВСЬКИЙ, етнограф, історик, громадський діяч, меценат української культури.
26 червня 1958 р. помер Святослав ШРАМЧЕНКО, ад'ютант морського міністра Української Держави та УНР.

27 червня 1663 р. на Чорній раді козаки обрали гетьманом Лівобережної України Івана БРЮХОВЕЦЬКОГО.
27 червня 1905 року з фрази, сказаної українською: «Та доки ж ми будемо рабами!» - розпочалося повстання на броненосці «Потьомкін» - за визначенням Івана Багряного, «повстання української стихії». Восени 1917 року матроси піднімуть на броненосці український прапор і він увійде до флоту УНР під назвою «Борець за свободу».

27 червня 1931 р. у США винахідник з України Ігор СІКОРСЬКИЙ отримав патент на винахід першого у світі вертольота.
27 червня 1964 р. у Вашингтоні відкрито пам'ятник Тарасові ШЕВЧЕНКУ.

28 червня 1651 р. під Берестечком розпочалася битва козаків Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО проти польського війська.
28 червня 1914 р. у Львові відбувся Великий здвиг "Соколів" і "Січей".
28 червня 1992 р. тральщик «Сигнальщик» першим на Чорноморському флоті підняв синьо-жовтий прапор.
28 червня 1996 р. після 23-годинного обговорення у Верховній Раді прийнято Конституцію України.

29 червня 1919 р. розстріляно полковника Петра БОЛБОЧАНА, командувача Запорозького корпусу Армії УНР.
29 червня 1886 р. народився Петро ДЕРЕЩУК, голова Уманського повстанкому.

30 червня 1896 р. народився Юрій ДРОБОТКІВСЬКИЙ (холодноярський отаман Андрій ЧОРНОТА).
30 червня 1907 р. (110 років тому) народився Роман ШУХЕВИЧ, головнокомандувач УПА.
30 червня 1941 р. у Львові проголошено відновлення самостійності України.
У червні 1895 р. у Вереміївці на Черкащині народився Іван САВЧЕНКО (отаман НАПІРНИЙ).

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №18773-7573ПР від 18.01.2012 р.
Козацький край

Головний редактор – Олег ОСТРОВСЬКИЙ
Шеф-редактор – Віктор ВОЛЯ
Редактор випуску – Петро ДОБРО
Засновник – Чигиринська ГО "Вільне Козацтво Холодного Яру"

З питань придбання та розповсюдження газети звертатися до редакції "Козацького краю" за адресою: вул. Ільїна, 330, к. 4, м. Черкаси, 18005, тел.: (0472) 31-29-74
E-mail: Cossack_land@i.ua

Газета віддрукована в ПП Руденко Ю.І., м. Черкаси, вул. Вербовецького, 1а. Тираж – 5 000 екз.
Замовлення № 523